

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет цивільної та господарської юстиції
Кафедра цивільного процесу

*До 150-ї річниці з дня відкриття першої
судової палати у м. Одеса*

Новели цивільного процесуального законодавства: ПРЕДСТАВНИЦТВО

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

м. Одеса, 16 травня 2019 року

Одеса
Фенікс
2019

УДК 347.9

Н 72

Укладачі:

Голубєва Н. Ю. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного процесу, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Островська Л. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Коробенко О. О. – асистент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Сатановська О. В. – старший лаборант кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Новели цивільного процесуального законодавства:
Н 72 представництво : матер. Міжнар. наук.-практ. конфер. ; до 150-ї річниці з дня відкриття першої судової палати у м. Одеса (м. Одеса, 16 травня 2019 року) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Н. Ю. Голубєвої. – Одеса : Фенікс, 2019. – 200 с.

Укр. та франц. мовами

ISBN 978-966-928-404-4

УДК 347.9

*Матеріали видано за авторською редакцією.
Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу
несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти
та структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ,
які рекомендували ці матеріали до друку.*

ISBN 978-966-928-404-4

© Національний університет «Одеська
юридична академія», 2019

Список використаної літератури:

1. UNITED STATES COURTS [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.uscourts.gov/news/2013/12/09/25-years-later-pacer-electronic-filing-continue-change-courts> (дата звернення 29.04.2019) – 25 Years Later, PACER, Electronic Filing Continue to Change Courts.
2. UNITED STATES COURTS [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.uscourts.gov/news/2013/12/09/25-years-later-pacer-electronic-filing-continue-change-courts> (дата звернення 29.04.2019) – Find a Case (PACER).
3. PACER (Public Access to Court Electronic Records) [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.pacer.gov/announcements/general/improvements.html> (дата звернення 29.04.2019) – PACER AND CM/ECF IMPROVEMENTS.
4. PACER (Public Access to Court Electronic Records) [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.pacer.gov/> (дата звернення 29.04.2019).
5. UNITED STATES COURTS [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.uscourts.gov/news/2013/12/09/25-years-later-pacer-electronic-filing-continue-change-courts> (дата звернення 29.04.2019) – Find a Case (PACER).
6. Закон і бізнес [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/133257-kerivnik_sekretariatu_vpr_sergiy_pushkar_ukraina_yprovadzhuy.html (дата звернення 29.04.2019) – Керівник секретаріату ВРП Сергій Пушкар.

Павлова Юлія Сергіївна

асистент кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»,

директор центру організації освітньої підготовки

та інформаційно-аналітичної роботи

ПАПЕРОВА КОПІЯ ЯК СПОСІБ ФІКСАЦІЇ ТА ЗБИРАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ

Найпоширенішим способом збирання та процесуального закріплення електронних документів як доказів є трансформація таких доказів у паперові документи. Сутність цього способу збирання електронних документів полягає у переведенні електронної інформації у форму, доступну для сприйняття та її дослідження

без залучення спеціальних технічних засобів. Фактично, такий метод залучення електронної інформації існував й до прийняття Закону України № 2147-VIII від 03 жовтня 2017 р., однак його вжиття не було передбачено цивільним процесуальним законодавством, через що докази, подані на паперових носіях, ставились під сумнів.

Із набранням чинності Законом України № 2147-VIII від 03 жовтня 2017 р. подання електронного документа на паперових носіях, як спосіб збирання та фіксування електронних документів, було закріплено на законодавчому рівні. Так, відповідно до ч. 3 ст. 100 ЦПК України учасники справи мають право подавати електронні докази в паперових копіях, посвідчених у порядку, передбаченому законом [1].

Незважаючи на те, що законодавець фактично закріпив на законодавчому рівні існуючий спосіб збирання електронної інформації, встановлення такого способу збирання доказів на рівні закону сприятиме більш активному використанню електронних документів як окремого засобу доказування. Ані суд, ані учасники справи не матимуть можливості заперечувати факт існування електронного документа виключно через надання до суду його паперової форми.

Одночасно із цим, варто розрізняти існування двох однакових за зовнішньою формою правових категорій – паперова копія електронного документа та письмовий доказ. Незважаючи на те, що за своїми ознаками паперова копія електронного документа відповідає ознакам письмового доказу, зазначені категорії не є ідентичними. Частиною 3 ст. 100 ЦПК України законодавець прямо зазначив, що паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом. Із вищезазначеного положення можна зробити декілька висновків. По-перше, надання електронному документу паперової форми не змінює сутність електронного доказу, як двійкового коду, існуючого в нематеріальній формі та створеного за допомогою технічних носіїв. По-друге, роздруківка електронного документа на паперових носіях є лише способом процесуального оформлення

електронної інформації з метою залучення електронних засобів доказування до матеріалів справи.

Отже, частина 3 статті 100 ЦПК України підкреслює різну правову природу електронних та письмових доказів, а також неможливість їх ототожнення через надання електронному документу паперової форми. Аналогічний висновок можна зробити й щодо співвідношення електронного документа й письмового доказу в електронній формі. Саме по собі існування документа в електронній формі не свідчить про зміну його правової природи та відношення до електронного засобу доказування. Варто зауважити, що з моменту запровадження функціонування електронного суду, переведення письмових доказів у електронну форму, зокрема й подальше їх засвідчення електронним підписом, стане обов'язком кожного учасника справи, що ставить питання щодо правового статусу письмових документів в електронній формі та їх співвідношення із електронним документом [1].

Так, відповідно до ч. 3 ст. 95 ЦПК України учасники справи мають право подавати письмові докази в електронних копіях, посвідчених електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до закону. Цією ж частиною статті 95 ЦПК України передбачено, що електронна копія письмового доказу не вважається електронним доказом.

З огляду на це, існування певного файлу в електронній формі ще не свідчить про те, що такий файл є електронним документом. Як суд, так і учасники справи мають приділяти особливу увагу кожному файлу окремо, не обмежуючись сприйняттям лише форми доказу, що є недостатнім для встановлення його правової природи, але й шляхом дослідження інших властивостей файлу як внутрішніх (зміст), так і зовнішніх (метадані).

Роздруківка електронного документа ще не може бути достатнім для подання такого засобу доказування до суду. Будь-яка копія електронного документа повинна бути посвідчена учасником, який подає копію такого документа до суду. В частині 3 ст. 100 ЦПК України окрема увагу приділена тому, що паперова копія елект-

ронного документа має бути посвідчена у порядку, передбаченому законом. Проблема застосування цієї норми полягає у тому, що спеціальний порядок посвідчення паперових копій електронних документів, який був би встановлений законом, відсутній.

Відсутність встановленого законом порядку посвідчення таких копій може бути компенсовано шляхом застосування інших норм права за аналогією закону. Так, згідно з ч. 5 ст. 95 ЦПК України учасник справи підтверджує відповідність копії письмового доказу оригіналу, який знаходиться у нього, своїм підписом із зазначенням дати такого засвідчення. Засвідчення паперової копії електронного документа шляхом зазначення підпису, прізвища особи, яка подає копію документа, а також дати посвідчення має бути достатнім для залучення такої копії до матеріалів справи.

Також в судовій практиці щодо розгляду цивільних справ можна зустріти посилання Верховного Суду на відповідні положення Національного стандарту України Державної уніфікованої системи документації, Уніфікованої системи організаційно-розпорядчої документації «Вимоги до оформлювання документів» (ДСТУ 4163-2003, затвердженого наказом Держспоживстандарту України від 07 квітня 2003 року № 55) [2].

Незважаючи на те, що наказ Держспоживстандарту України від 07 квітня 2003 року № 55 про затвердження ДСТУ 4163-2003 не є законом в розумінні ч. 3 статті 100 ЦПК України, та не зареєстрований в Єдиному державному реєстрі нормативно-правових актів, практика Верховного Суду, зокрема постанови від 30 травня 2018 р. по справі № 489/5328/16-ц, від 05 грудня 2018 р. по справі № 916/1813/16, від 23 січня 2019 р. по справі № 522/15261/15-ц свідчить не тільки про можливість, але й необхідність використання положень ДСТУ 4163-2003 «Вимоги до оформлювання документів» під час посвідчення копій електронних документів, однак із врахуванням певних застережень [3].

Інша проблема посвідчення електронних документів полягає у відсутності передбаченого законом порядку посвідчення електронних копій електронного документа, що впливає ще з більш

складного питання щодо співвідношення оригіналу та копії електронного доказу. Частиною 2 статті 100 ЦПК України передбачено, що електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис». Законом може бути передбачено інший порядок засвідчення електронної копії електронного доказу.

По-перше, проблема застосування ч. 2 ст. 100 ЦПК України полягає у тому, що порядок засвідчення електронних копій на законодавчому рівні не визначений. При цьому Закон України «Про електронний цифровий підпис», на який міститься посилання в ч. 2 ст. 100 ЦПК України, втратив чинність, а прийнятий замість нього Закон України «Про електронні довірчі послуги», який набрав чинності 07 листопада 2018 р., не містить окремого порядку посвідчення електронних копій електронних доказів.

По-друге, існування оригіналу та копії електронного доказу, а також можливість їх розрізнення один від одного само по собі не знаходить одностайного визнання в науці цивільного процесуального права. Як вже було зазначено вище, електронні докази характеризуються відсутністю традиційного існування оригіналів та копій доказів. З огляду на те, що електронний документ не має жорсткого зв'язку з технічним носієм, він може легко бути перенесений на інший носій без втрати або зміни юридичної сили. Наприклад, К.Б. Леонт'єв робить такий висновок, виходячи з аналізу основної особливості електронного документа: у таких документах відсутня жорстка прив'язка до конкретного матеріального носія; як наслідок, один і той же електронний документ може існувати на різних носіях. Цінною в такому випадку буде лише інформація, що міститься на матеріальному носії, і тому оригіналом вважатиметься будь-який незмінений варіант такого документа в електронній формі [4].

Отже, відсутність чіткого розмежування оригіналу та електронної копії електронного документа, як і відсутність передбаченого законом порядку посвідчення таких копій, може стати підставою

для визнання таких доказів недопустимими, виключення їх з числа доказів та, як наслідок, неможливість їх використання в процесі доказування.

Наявність вищезазначених прогалин в процесуальному законодавстві звужує принцип змагальності учасників справи через неможливість використання окремих засобів доказування для доведення перед судом певних обставин, на які вони посилаються, як на підстави своїх вимог та заперечень.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 року № 1618-IV в редакції від 18.03.2004 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-IV> ed20040318.
2. ДСТУ 4163-2003. Державної уніфікованої системи документації, Уніфікованої системи організаційно-розпорядчої документації «Вимоги до оформлювання документів». – Режим доступу // <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0055609-03>.
3. Постанова Верховного Суду від 30 травня 2018 р. по справі № 489/5328/16-ц // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74687775>.
4. Зозуля Н. Оригінали та копії електронних документів: процедура, яку складно реалізувати // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://barristers.org.ua/news/oryginaly-ta-kopiyi-elektronnyh-dokumentiv-protsedura-yaku-skladno-realizuvaty>.

Полюк Юлія Іванівна

асистент кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ ЗА ЗАХИСТОМ ПРЕДСТАВНИКОМ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Право на звернення до суду за захистом, закріплене у ст. 4 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), є суб'єктивним цивільним процесуальним правом, реалізація якого характеризується наявністю активних процесуальних дій учасника судового процесу з одного боку та суду з іншого, які здійснюються